

BACHELOROPPGAVE

Den sosiale og kulturelle bærekrafts
dimensjonens plass i barnehagens praksis

The social and cultural dimension of
sustainability in kindergarten's practice

Kandidatnummer: 313

BLUBACH

Fakultet for lærerutdanningen, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanningen

Veileder: Yvonne Bakken

Innleveringsdato: 02.06.2020

Antall ord: 9437

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Sammendrag

Denne oppgaven handler om barnehagen som en arena for sosial og kulturell bærekraft. Fokuset til bacheloren retter seg mot hvordan barna blir introdusert til den sosiale og kulturelle dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling. Jeg har valgt å legge fokuset på barnehagepersonalet sin rolle, og intervjuet to barnehagelærere. Problemstillingen jeg søker å finne svar på er «*På hvilken måte jobber barnehager med den sosiale og kulturelle dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling?*».

Gjennom kvalitative forskningsintervju har jeg gjennomført en studie som belyser barnehagelærernes forståelse av den sosiale og kulturelle dimensjonen, hvordan de arbeider med den i barnehagen og om valgene de tar er tatt med en bevissthet om at de jobber med dimensjonen i sitt daglige arbeid. Intervjupersonene hadde begge lite erfaringer med at bærekraftig utvikling rommer flere dimensjoner enn den økologiske, og i det daglige arbeidet var de begge lite bevisste på at jobben de gjør kan argumenteres for å være bærekraftig. Resultatene viste at begge barnehagene jobbet mye med den sosiale og kulturelle dimensjonen i det daglige, men ingen i barnehagepersonalet hadde kunnskaper nok til å vite at dette arbeidet er arbeid for bærekraftig utvikling.

Jeg vil argumentere for at arbeid mot et sosialt og kulturelt bærekraftig samfunn er viktig, da barna kan bli mer samfunnsbevisste. Ved at barnehagen legger til rette for at barna får rom til å medvirke i sin hverdag og få en forståelse av verdenssamfunnet vil de kunne bli mennesker som engasjerer seg for å utjevne sosiale ulikheter og skape et likestilt samfunn hvor alle har de samme rettighetene.

Abstract

This study is about the kindergarten as an arena for social and cultural sustainability. The focus of the bachelor targets how the children are introduced to the social and cultural dimension within sustainable development. I have chosen to look at the kindergarten staff, and the role they play, and have among other things interviewed two kindergarten teachers. The research question of this study is “how does the kindergarten work on the social and cultural dimension within sustainable development?”

Through qualitative research interviews I have completed a study lighting the kindergarten teachers and their understanding of the social and cultural dimension, how they incorporate the dimension into the day to day running of the kindergarten, and if the choices they make are made with the social and cultural dimension in mind. The kindergarten teachers I interviewed both showed little experience with sustainable development having dimensions outside the ecological, and therefore had trouble arguing that the work they do is sustainable. The results showed that the two kindergartens worked on the social and cultural dimension on a daily basis, however they were not aware that this falls under the category of sustainable development.

I want to argue that working towards a socially and culturally sustainable society is of importance, because the children become more aware of the society they are growing up in, and the role they can and will play in said society. By having the kindergartens become an arena where the children can contribute to their everyday lives, and help them gain insight into the world they are living in, they can grow up to become people involved and committed to removing social differences and injustices, as well as help to create an equal society where everyone has equal rights.

Innhold

1.0 Innledning.....	5
1.1 Presentasjon av tema og problemstilling.....	5
1.2 Begrepsavklaring.....	6
1.3 Oppbygging av oppgaven.....	7
2.0 Teori.....	7
2.1 Historisk tilbakeblikk.....	8
2.2 Den sosiale og kulturelle dimensjonen.....	9
2.3 Begreper tilknyttet den sosiale og kulturelle dimensjonen.....	10
2.4 Barnehagen sin rolle i et bærekraftig perspektiv.....	12
3.0 Metode.....	15
3.1 Valg av metode – det kvalitative forskningsintervjuet.....	15
3.2 Intervjupersonene.....	15
3.3 Bearbeiding av datamaterialet.....	16
3.4 Etske betraktninger.....	16
3.5 Metodekritikk.....	17
4.0 Presentasjon av empiri og drøfting.....	18
4.1 Intervjupersonenes tanker om den sosiale og kulturelle dimensjonen.....	18
4.2 Hvordan jobber de med dimensjonen? Og hvorfor har dere valgt å jobbe på denne måten?.....	20
4.3 Har dere tatt bevisste valg av aktiviteter i hverdagen, ut fra et bærekraftig ståsted?.....	22
4.4 Har bevisstheten til intervjupersonene rundt den sosiale og kulturelle dimensjonen endret seg?.....	23
5.0 Konklusjon.....	24
6.0 Avslutning.....	26
7.0 Litteraturliste.....	28
8.0 Vedlegg.....	30
8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide.....	30
8.2 Vedlegg 2: Informasjonsskriv med samtykkeerklæring.....	31

1.0 Innledning

I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2017) er bærekraftig utvikling blitt en del av barnehagens verdigrunnlag, og det er noe som skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Under kapittelet om bærekraftig utvikling står det at «Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det» (Utdanningsdirektoratet [Udir], 2017). Dette betyr at barnehagene i dag skal jobbe med å fremme verdier, holdninger og en praksis som skaper et bærekraftig samfunn.

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

I denne oppgaven skal jeg ta for meg hvordan barnehager jobber med den sosiale og kulturelle dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling. Bakgrunnen for valget av tema kom gjennom fordypningsfaget jeg har valgt, Bærekraftig utvikling gjennom barns medvirkning. Ved å ha lært mer om hva bærekraftig utvikling innebærer gjennom undervisning og observasjoner i praksis, har jeg sett stor variasjon i hva barnehager gjør for å fremme bærekraftig utvikling. I den siste rammeplanen for barnehagen (Udir, 2017) ble bærekraftig utvikling flyttet fra å bare inngå i fagområdet natur, miljø og teknologi, til å bli en del av barnehagens verdigrunnlag. Dette setter et høyere krav til barnehagene, og de ansatte, til å øke sin kunnskap om hva dette begrepet innebærer.

Det jeg har sett i barnehagene jeg har vært i er at barnehagene er flinke til å jobbe med den økologiske dimensjonen av bærekraftig utvikling, hvor de prøver å gjøre barna bevisste på for eksempel avfall, eller å gjøre barna glade i naturen slik at de har lyst til å ta vare på den. Men det mange ikke tenker på er at bærekraftig utvikling omfatter tre andre dimensjoner, den økonomiske, godt styresett, også kalt politikk, og den sosiale og kulturelle. I denne oppgaven velger jeg å fokusere på den sosiale og kulturelle dimensjonen. Gjennom teori og to intervjuer vil jeg se på hva som legges i denne dimensjonen, og om barnehagene er bevisste på hva dette innebærer og hva de gjør i praksis. Derfor lyder problemstillingen min som følgende:

«På hvilken måte jobber barnehager med den sosiale og kulturelle dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling?»

1.2 Begrepsavklaring

Et sentralt begrep i denne oppgaven er bærekraftig utvikling. World Commission on Environment and Development, også kalt Brundtlandkommisjonen, kom i 1987 med en definisjon av bærekraftig utvikling. Den sier at «Bærekraftig utvikling er utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov» (1987, s. 42). Selv om jeg skriver spesifikt om den sosiale og kulturelle dimensjonen, er det viktig å vite hva hele begrepet bærekraftig utvikling omfatter, for det er dette som danner utgangspunktet for alt arbeidet, uansett område. Det er også denne definisjonen de fleste tar utgangspunkt i når de skriver om bærekraftig utvikling.

Når vi snakker om bærekraftig utvikling kan vi dele det inn i fire dimensjoner; den økonomiske, den økologiske, den sosiale og kulturelle dimensjonen, samt politikk. Økonomisk bærekraft handler om å utjevne økonomiske forskjeller i verden, redusere forbruk og fordele goder. I dette ligger erkjennelsen av å kunne tilfredsstillere våre grunnleggende behov og forvalte det naturen har av ressurser på en forsvarlig måte. Bærekraftig økonomi dreier seg altså både om produksjon og fordeling av goder vi trenger for å leve et godt liv, og om bevaring av naturressurser og mangfold i naturen (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 27; Kasin, 2019, s. 89). Økologisk bærekraft handler om å ivareta naturmiljøet, som betyr å bevare og verne om jordens artsmangfold, genetisk mangfold og mangfold av naturtyper tilpasset de ulike artenes behov. Dimensjonen handler om sammenhenger og mangfold i naturen og om menneskers forhold til, avhengighet av og påvirkning på slike sammenhenger, som betyr at den derfor handler om både utnyttelse av naturressurser og om bevaring av naturen (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 26; Haugen, 2019, s. 43). Politisk bærekraft, eller et godt styresett, er utpekt som en viktig dimensjon for å kunne iverksette tiltak for bærekraftig utvikling, men også å ta avgjørelser i fellesskap. Denne dimensjonen har kommet inn i etterkant, men har vært viktig for å kunne starte tiltak og jobbe demokratisk (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 26).

Selv om jeg har nevnt tre av de fire dimensjonene over, kommer jeg ikke til å komme nærmere inn på dem. Det er viktig å vite at for å jobbe med den sosiale og kulturelle dimensjonen må du også ha kunnskap om de tre andre, men videre vil jeg snakke om den sosiale og kulturelle dimensjonen for seg. Når man snakker om den sosiale og kulturelle dimensjonen handler den om å ivareta menneskers ve og vel i et inkluderende fellesskap (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 28). Det er dette jeg tar utgangspunkt i, når jeg videre i oppgaven kommer til å gå nærmere inn på teorien rundt denne dimensjonen og hva det betyr for barnehagen. Det er også slik at i den sosiale og kulturelle dimensjonen kan du finne mange

forskjellige aspekter, derfor vil begreper som nærmiljø og samfunn, sosial kapital og tilhørighet komme opp.

1.3 Oppbygging av oppgaven

I denne oppgaven vil jeg først komme inn på teorigrunnlaget, her presenterer jeg aktuell teori som er relevant for å svare på problemstillingen. Jeg vil gjøre rede for hva den sosiale og kulturelle dimensjonen er, hvor jeg vil gå spesifikt inn på noen av de områdene eller begrepene denne dimensjonen tar for seg. Jeg vil også ta for meg hvorfor det er viktig å jobbe med dimensjonen allerede i barnehagen. Videre kommer jeg inn på metode, hvor jeg redegjør for valg av metode, samt etiske betraktninger og validiteten i empirien. I den neste delen vil jeg presentere og drøfte dataene fra intervjuene opp mot teorien som er blitt presentert. På bakgrunn av dette vil jeg komme med en avslutningsdel hvor jeg oppsummerer det jeg har gått gjennom, og kommer med en konklusjon.

2.0 Teori

I denne delen kommer jeg til å gå inn på teori som belyser temaet. Denne teorien har også lagt grunnlaget for intervjuene som er gjennomført, og drøftingen som kommer senere i oppgaven. De sisten årene har det kommet mer litteratur som går inn på bærekraftig utvikling innenfor barnehagefeltet, men som for eksempel Sageidet (2015) skriver er det «fortsatt relativt lite forskning innenfor bærekraftig utvikling relatert til barnehagen, både i Norden og internasjonalt» (s. 111). Eller som Davis (2015) hevder, så har man gjort store skritt i den siste tiden, men det er fortsatt store hull i utdanning for bærekraft hvor hun mener den er underpraktisert, har for lite ressurser og at det er for lite forskning på feltet (s. 20). Det er også slik at fokuset i forskningen ligger mest på den økologiske dimensjonen, eller bærekraftig utvikling som en helhet, og ikke like mye på den sosiale og kulturelle dimensjonen alene, som for eksempel Boldermo og Ødegaard (2019) viser til. Jeg vil begynne med å gi et historisk tilbakeblikk på hvordan bærekraftig utvikling har blitt satt på dagsordenen og hvilke tiltak som er blitt gjort. Videre går jeg spesifikt inn på den sosiale og kulturelle dimensjonen og hvordan den kan defineres, før jeg kommer til å ta opp mer spesifikke aspekter i denne dimensjonen som nærmiljø og samfunn. Til slutt vil jeg vise til hva det er viktig å tenke på når man skal jobbe med den sosiale og kulturelle dimensjonen i barnehagen.

2.1 Historisk tilbakeblikk

Vi som lever i dag, opplever at klimaendringene og miljøutfordringene påvirker vår hverdag og våre liv negativt. Ledende klimaforskere alarmerer om at vi er på vei mot ett vippe punkt, hvor små endringer i klimaet kan føre til store effekter på det komplekse økosystemet på jorda. FN har utpekt utdanning som en viktig faktor for å forandre verden i retning av en bærekraftig utvikling, og i denne sammenheng er barnehagen det første steget i utdanningsløpet (Bergan & Bjørndal, 2019, ss. 21-22).

Som nevnt i innledningen ble uttrykket *bærekraftig utvikling* brukt første gang i rapporten «Vår felles framtid» (1987). Her fikk begrepet et bredere innhold enn begrepet bærekraftig og betegnet hvordan dimensjonene miljø, økonomi og sosial utvikling er tett knyttet sammen. Definisjonen som kom i denne rapporten viser til at en verden i vekst, både med hensyn til menneske, forbruk og økonomi, må utvikle seg i en retning som ivaretar naturmiljø og økologi, menneskerettigheter og kultur, samt utjevner økonomiske og sosiale forskjeller i verden (Bergan & Bjørndal, 2019, ss. 22-24).

Selv om denne rapporten kom allerede i 1987, ble temaet bærekraftig utvikling for alvor satt på den internasjonale dagsordenen i 1992 da verdens toppledere samlet seg til en konferanse for miljø og utvikling. Utgangspunktet for konferansen var en gradvis miljøoppvåkning som har foregått, spesielt siste halvdel av 1900-tallet. Denne oppvåkningen hadde sin bakgrunn i at stadig flere mennesker begynte å forstå at den utviklingen verden var inne i ikke kunne fortsette. Det var samspillet mellom hendelser, ny vitenskapelig kunnskap og fremtidsvisjoner, kombinert med generell folkeopplysning, som bidro til denne miljøoppvåkningen (Kasin & Haugen, 2019, s. 23).

Som Kasin og Haugan skriver (2019) påpekte Brundtland-rapporten at det ikke finnes en universal «oppskrift» på hvordan nasjoner og lokalsamfunn kan arbeide med bærekraftig utvikling, ettersom økonomiske og sosiale systemer og økologiske forhold er vidt forskjellige. Budskapet til kommisjonen var allikevel at reduksjon av fattigdom og bevaring av natur burde betraktes som globale mål (s. 33). Etter at denne rapporten kom ut, har vi sett at flere omfattende prosesser har blitt satt i gang, både i regi av FN, statlige myndigheter og en rekke frivillige organisasjoner. For eksempel gjennom Rio-konferansen og Agenda 21 i 1992, Verdenstoppmøtet i Rio i 2012, eller FNs bærekrafts mål som ble vedtatt i 2015 (Kasin & Haugen, 2019, ss. 34-35).

2.2 Den sosiale og kulturelle dimensjonen

Når vi snakker om bærekraftig utvikling i dag, kan vi, som nevnt, si at den har tre eller fire forskjellige dimensjoner, ut fra hvordan de defineres. Man har den økologiske, den økonomiske, og den sosiale og kulturelle. Man kan si at etter hva Brundtlandkommisjonen skriver handler bærekraftig utvikling først og fremst om hvordan disse områdene påvirker hverandre. Men for at man skal kunne jobbe med disse dimensjonene, har man trukket inn en fjerde, politikk; som handler om godt styresett. Bare når disse dimensjonene jobber sammen, kan man snakke om et bærekraftig samfunn. I denne oppgaven skal jeg snakke om den sosiale og kulturelle dimensjonen, men det er viktig å nevne at man ikke kan jobbe med den uten å tenke på de andre, og ved å jobbe aktivt med denne dimensjonen kan mange momenter fra de andre trekkes inn.

Som nevnt innledningsvis handler den sosiale og kulturelle dimensjonen om «å ivareta menneskets ve og vel i et inkluderende fellesskap» (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 28). Ifølge Siraj-Blatchford referert i Boldermo & Ødegaard (2019, s. 2), handler sosial og kulturell bærekraft om sosiale, kulturelle og politiske spørsmål som påvirker menneskers liv i og mellom nasjoner. Dagens samfunn kan ha en vei å gå i å utvikle inkluderende samfunn for alle, ettersom rettferdige og inkluderende samfunn blant annet er preget av deltakelse og solidaritet.

Innenfor dimensjonen skal man kultivere holdninger og verdier som likeverd, toleranse og respekt i møte med alle typer mennesker og kulturer. Vi skal sikre at alle har et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv og har muligheten til å påvirke sine egne liv og samfunnene de lever i (Boldermo & Ødegaard, 2019, s. 3). I tillegg er sosial og kulturell bærekraft en utvikling som gir alle barn muligheter til å få en god utdanning og helse. I norske barnehager kan dette komme til uttrykk gjennom at barna får kjennskap til ulike kulturer, trosretninger og tradisjoner, samt at de opplever at det praktiseres likeverd mellom kjønn, seksuell legning og etniske grupper (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 28).

Et sosialt og kulturelt bærekraftig samfunn er et samfunn der mennesker får dekket sine grunnleggende behov. Dette er spørsmål om livskvalitet og samfunnskvalitet, og det skal sikre fred og trygghet. Hva dette innebærer for hver enkelt vil variere og en globalt akseptert definisjon vil være vanskelig å samles om. Men det handler om å ivareta alle menneskers livsverdier og selvrespekt, å gi mennesker muligheter til å påvirke sin egen livssituasjon og

delta i utviklingen av samfunnet, sikre mulighet for arbeidsdeltakelse og ytringsfrihet. I et sosialt og kulturelt bærekraftig samfunn likestilles mennesker uavhengig av kjønn, religion, etnisitet, kulturell tilhørighet, i tillegg til andre elementer (Kasin, 2019, s. 71).

2.3 Begreper tilknyttet den sosiale og kulturelle dimensjonen

Sosial og kulturell bærekraft kan handle om mye forskjellig, og når man jobber med det kan man for eksempel jobbe med nærmiljø og samfunn, tilhørighet og fellesskap, sosial kapital, likestilling og mye mer. Jeg kommer her til å gå litt nærmere inn på hva jobb med nærmiljø og samfunn betyr, og innenfor dette vil jeg også komme inn på begreper som tilhørighet og sosial kapital.

I fagområdet nærmiljø og samfunn i rammeplanen står det at barnehagen skal bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer (Udir, 2017). Kristen Horrigmo (2014) skriver i *Barnehagebarn i nærmiljø og lokalsamfunn* at barna skal «lære demokratiet å kjenne ut fra handlemåter som styres av demokratiske verdier, som likhet og likeverd» (s. 24). Dette har hun hentet fra de tidligere rammeplanene, men det stemmer fortsatt med hva rammeplanen vi har i dag sier, hvor den nevner at «barnas medvirkning i barnehagen legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn» (Udir, 2017).

Nærmiljø handler om det som ligger nær oss og omkranser stedet der vi holder til. Det er et geografisk avgrenset område, og når vi snakker om barnehagebarn må vi passe på at dette ikke er et for stort område. Ved å avgrense området er det enklere å se mulighetene nærmiljøet gir for læring, se hvordan aktivitetene kan organiseres og gi svar på om nærmiljøet byr på tilstrekkelig erfaringsgrunnlag som arena for samfunnsmessig læring. Barna skal, gjennom deltakelse, gjøre erfaringer som gjenspeiler det større samfunnet, og på den måten få kunnskap om samfunnet. Barna vil da kunne skaffe seg kunnskap om og opplevelse av å høre til gjennom sin deltakelse i barnehagens lokalsamfunn (Horrigmo, 2014, s. 39 & 43).

Måten fagområdet anvendes på i barnehagen skal bidra til at barna får en følelse av tilhørighet. Barnas tilhørighet er relatert til deres rett til å være involvert, og knyttet til en identitet som borgere, både i lokale og globale sammenhenger (Boldermo & Ødegaard, 2019, s. 4). Det å bli kjent med lokalsamfunnets hverdagsliv og historie kan være viktig for å utvikle en felles identitet til stedet og til alles tilhørighet. I tillegg kan førstehåndserfaringer i et autentisk samfunnsliv, bidra til å se sammenhengen innenfor et samfunn. Det norske

samfunnet bygger på en ideologi om likhet og lik rett til deltakelse i det demokratiske samfunnet. I et flerkulturelt samfunn med flere religioner og kulturer representert i ett og samme lokalsamfunn kan denne måten å tenke på bidra til integrering i lokalsamfunnet (Horrigo, 2014, s. 26-27). Tilrettelegging for læring og utvikling i en lokal kontekst kan motvirke standardisering og gi barna anledning til å etablere tilhørighet til og oppleve fellesskap med deres eget lokalsamfunn. Samfunnet utenfor barnehagen byr på opplevelser med mennesker forskjellig fra barna selv, og gjennom observasjoner av og møter med andre mennesker i ulik aktivitet, utvikler barna forståelse av det sosiale liv og blir en del av stedets sosiale praksis og de sosiale relasjonene som finnes der (Horrigo, 2014, s. 30).

Et lokalsamfunn inneholder verdier og uttrykk fra en lokalt basert eller fellesskapsbasert kultur som har særegne karakteristikk assosiert med aktiviteter og fellesskapsformer i dette samfunnet. Gjennom deltakelse i forskjellige lokale sammenhenger settes mennesket i stand til å bli aktive produsenter av kultur. Dette arbeidet skal bidra til at barna på lang sikt vil se at de selv kan bidra til å skape stedskultur og påvirke utviklingen av stedet ved å delta på forskjellige arenaer. Barna skal få en opplevelse av at de selv kan påvirke sin situasjon ved å påvirke lokalsamfunnet (Horrigo, 2014, s. 35-36).

Denne tenkningen kan en knytte til begrepet sosial kapital, som er den enkeltes forbindelseslinje til andre i lokalsamfunnet (Horrigo, 2014, s. 36). Det finnes flere definisjoner av sosial kapital, og ifølge Horrigo er det særlig tre forfattere som har vært utslagsgivende i utarbeidingen av sosial kapital; Bourdieu, Coleman og Putnam. Det er også mulig å nevne flere forskere, og hver av definisjonene varierer ut fra hva forskeren ser etter. Jeg kommer ikke til å gå nærmere inn på hva hver enkelt forsker sier om sosial kapital, men det som er fellesnevneren for de fleste definisjonene er at forskeren legger vekt på tillit, felles verdier og normer, stabile, sosiale forbindelser og engasjement for og deltakelse i aktiviteter til fellesskapets beste. Det handler om individets muligheter til å nå fram med sitt anliggende, finne frem til ressurser og realisere sine ressurser gjennom tilgang til nettverk. Sosial kapital utgjør en ressurs som fremmer måloppnåelse eller ivaretar viktige verdier og hensyn og det er en ressurs som må bygges opp, holdes ved like og fornyes gjennom innsats eller virksomhet (Hvinden & Forskningsrådet, 2005, s. 17-18; Horrigo, 2014, s. 37). Høy sosial kapital gir økt produktivitet og økonomisk vekst. Det er også blitt sett på som et virkemiddel for å stimulere til politisk aktivitet og engasjement, og dermed styrke demokratiet. Det trengs også samfunnsengasjement og deltakelse for å holde den sosiale kapitalen ved like over tid (Hvinden & Forskningsrådet, 2005, s. 39).

I arbeidet med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna begynner å bli kjent med det som på sikt kan fungere som nettverk og brobygger i forskjellige situasjoner, altså å bli kjent med sitt eget lokalsamfunn og mulighetene for å delta der. Bygging av sosial kapital er en prosess som starter i det små, og som varer livet ut. I barnas tilfelle handler det om å bygge en begynnende holdning til de sosiale og kulturelle omgivelsene de er del av (Horrigmo, 2014, s. 37-38). Gjennom dette arbeidet skal barnehagen også bidra til sosial utjevning. Her skal barna lære at det å oppleve at forskjellige fellesskap som befinner seg utenfor sitt umiddelbare fellesskap også er noe som angår dem. Her skal man skape en holdning hos barna om at lokalsamfunnets forskjellige fellesskap også er deres fellesskap (Horrigmo, 2014, s. 38-39).

2.4 Barnehagen sin rolle i et bærekraftig perspektiv

Kunnskapsdepartementet referert i Sageidet (2015, s. 110) stiller krav til barnehagelærerutdanning om å utdanne kandidater med relevant kompetanse i utdanning for bærekraftig utvikling. Det er fortsatt mye uklart rundt barnehagen sin rolle i livslang læring i et bærekraftig perspektiv (Sageidet, 2015, s. 110). Hva betyr bærekraftig utvikling i barnehagen, og hva er relevante kompetanser? Som jeg har nevnt tidligere er det en økende bevissthet rundt bærekraftig utvikling, og da spesielt rundt de globale miljøproblemene. Dette gjør at fokuset til mange handler om å finne måter å ta vare på naturen og det biologiske mangfoldet, men i dag ser vi at disse menneskene også er mer opptatt av sosiale dimensjoner, som sosial urettferdighet, demokrati og likestilling (Sageidet, 2015, s. 112).

Utdanning for bærekraft har som mål å påvirke menneskers tenkning og handling, og gjennom dette bidra til at bærekraftige beslutninger blir tatt. UNESCO referert i Boldermo og Ødegaard (2019, s. 2) konkluderer med at tidlig utdanning for bærekraft er avgjørende da verdier, atferd og ferdigheter som er etablert i barndommen kan påvirke valg og holdninger senere i livet. Bærekraft utfordrer oss til å gå mot inkluderende snarere enn segregerte samfunn, samtidig er det behov for en oppfordring til konseptualisering som styrker gjensidig avhengighet, solidaritet og rettferdighet (Boldermo & Ødegaard, 2019, s. 2-3).

Menneskers ideer om hva bærekraftig utvikling er må ses og forstås ut fra samfunnet vi lever i. Ifølge Sageidet (2015) kjennetegnes det norske av en høy grad av pluralisme og mangfold, og uten felles ideer som leder den sosiale utviklingen. Teorier om identitet kan være av betydning for både små barns og barnehagelærerens personlige motivasjon og

verdiorientering mot bærekraftig utvikling. Nøkkelen til bærekraftige holdninger og handlinger er dermed kanskje deres integrasjon i personlig identitetsfølelse, tilhørighet og det å bli verdsatt. I Norge lever folk i spenningsfeltet mellom norsk tradisjon, kravet om å bry seg om miljøet og sin individuelle orientering og personlige utvikling i samfunnet. Alle disse aspektene er med på å skape deres motivasjon for og personlig verdiorientering mot bærekraftig utvikling (Sageidet, 2015, s. 113).

Barna skal få en begynnende bevissthet om at våre handlinger, valg og beslutninger påvirker kvaliteten av vårt eget liv, andres liv og også livet til kommende generasjoner. Dette er et av hovedbudskapene i «The Earth Charter» (Sageidet, 2015, s. 115), som styrker det etiske aspektet med tanke på de fire dimensjonene, ved å vektlegge felles ansvar for rettferdighet, likestilling, menneskelig verdighet, ikkevold og fred. Relatert til barnehagen betyr dette at sosial kompetanse blir en viktig del av bærekraftig utvikling (Sageidet, 2015, s. 115). Patt referert i Sageidet (2015, s. 115) sammenfatter «The Earth Charter» for barn med fire prinsipper, som handler om at barna skal være snille mot hverandre, dyrene og plantene, ta vare på miljøet, vite at vi er alle like og å si ja til fred og ikkevold. Mens det er et veldig personlig valg for en voksen å støtte opp om disse prinsippene, så er disse formuleringene så enkle og grunnleggende at de kan fungere som pedagogisk konsensus i barnehagen. Prinsippene er vel egnet til å fremme et sunt selvbilde hos barna, respektfulle relasjoner, reflektert og aktiv læring og respekt for verdenen vi lever i.

Utdanning for bærekraft kan forstås som en prosess med sosial og kulturell læring. Det er en verdibasert tilnærming som sikter mot å utvikle nye forståelser og praksis som gir bedre forutsetninger for alle barn (Boldermo & Ødegaard, 2019, s. 1). Bærekraftig utvikling som pedagogisk tilnærming fremmer et solidarisk globalt perspektiv og kan bidra som felles referanse til barnas ulike flerkulturelle tilhørighet, ulike livssyn, utradisjonelle familieformer, eller digitale og reelle opplevelser. Det finnes mange aktiviteter og prosjekter som vil gi begynnende innsikter i globale sammenhenger, men det er viktig å tenke på hvordan man presenterer det for barna slik at de ulike dimensjonene av bærekraftig utvikling blir integrert. Når vi filosoferer sammen med barna og gir dem rom for deres egne tanker, eller når vi med de eldste barna stiller metakognitive spørsmål, skaper vi en læringskultur for bærekraftig utvikling. En slik læringskultur krever voksne med god faglig kompetanse innenfor feltet. Barnehagelæreren må reflektere rundt egne holdninger slik at de blir både rollemodeller og samtidig er med barna i en livslang læringsprosess. Det er viktig at barna lærer kritisk

tenkning som grunnleggende kompetanse slik at de kan ta informerte beslutninger (Sageidet, 2015, s. 115-116).

Barnehagehverdagen er også kjent med elementer fra inquiry-basert læring, en arbeidsmetode som inkluderer oppdagelseslæring, deltakende sosial læring, tverrfaglig, problembasert, kritisk og filosofisk relasjonslæring og verdsettelse av spesial- og dybdekompetanser. Sentralt ved metoden er at barnehagelæreren går sammen med barna inn i en prosess som innebærer både oppdagelse, undring, utforskning, undersøkning, eksperimentering, samspill og læring. Siden bærekraftig utvikling er så fler- og tverrfaglig, kan læringsinnholdet hentes fra alle fagområder i rammeplanen og også knyttes til sosial kompetanse. Det er et stort utviklingspotensial, spesielt innenfor den sosiale og kulturelle dimensjonen. Et større fokus på barnehagen som en felles læringskultur, vil støtte opp om barnas behov for nettopp personlig utvikling og tilhørighet. Et fokus på gode relasjoner kan fremme bærekraftige holdninger. Barnehager bør fremme bærekraftige hverdagsrutiner og kompetanser som barn kan bruke som deltakere i naturmiljøet og samfunnet. Dette innebærer arbeid med grunnleggende menneskerettigheter, en begynnende forståelse for økologi og bærekraftig økonomi, læring gjennom erfaring, opplevelse og folkeminne, i et flerkulturelt, kjønns-, freds- og helseperspektiv (Sageidet, 2015, s. 116-117).

Kunnskapsdepartementet referert i Sageidet (2015, s. 118) fremhever at «den ansattes kompetanse er den viktigste enkeltfaktor for at barn skal trives og utvikle seg i barnehagen». Når Kunnskapsdepartementet fremhever nødvendigheten av kompetanseheving i utdanning for bærekraftig utvikling, så ligger dette nær opp til en oppdatering av de ulike kompetansene som vi trenger i dagens samfunn. I lys av dagens økologiske faktum er vi mer og mer knyttet sammen på alle nivåer. Ved siden av bred kompetanseheving er det også viktig med endringskompetanse. Evnen til å forholde seg til endringer og til å endre egne handlinger er sentrale for en bærekraftig utvikling. I samsvar med internasjonale tendenser bør bærekraftig utvikling i barnehagen ses på som et overordnet fokus som kan integreres i alle fag og kunnskapsområder. Bærekraftig utvikling innebærer mangfoldig forståelse rundt grunnverdien å ta vare på eget og andres liv i fellesskap. Oppdatert dybdekompetanse i alle fag er nødvendig for arbeidet med bærekraftig utvikling i barnehagen. Videre er fokuset på helhetlig og tverrfaglig arbeid i relasjon til naturmiljøet, den sosiale, den økonomiske og den politiske dimensjonen viktig (Sageidet, 2015, s. 118-119).

3.0 Metode

I empirisk forskning er en sentral del valg av metode for innhenting av datamateriale. Dalland (2012) skriver at metode er «en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap» (s. 111). I denne delen skal jeg redegjøre for mitt valg av metode. Her vil jeg gå inn på hva metode er, hvorfor jeg har valgt å gjennomføre kvalitative intervju, begrunnelse for valg av informanter og hvordan datamaterialet ble bearbeidet. Jeg vil også komme kort inn på etiske betraktninger som er blitt gjort og metodekritikk av undersøkelsen.

3.1 Valg av metode – det kvalitative forskningsintervjuet

Med bakgrunn i problemstillingen jeg har valgt, kunne jeg ha brukt både kvantitativ og kvalitativ metode. De kvantitative metodene har fordel av at de gir data i form av målbare enheter, mens kvalitative metoder tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012, s. 112-114). Fordi metoden skal best mulig kunne belyse problemstillingen har jeg valgt å ta i bruk kvalitativ metode, nettopp fordi den har som mål å fange opp meningen og opplevelsene til informantene. Nærmere har jeg valgt å bruke det kvalitative intervjuet som metode.

Ifølge Dalland (2012) er formålet med det kvalitative forskningsintervjuet «å få tak i intervjupersonens egen beskrivelse av den livssituasjonen han befinner seg i» (s. 153). Kvale og Brinkmann (2015) sier kvalitative forskningsintervjuer søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side og det forsøker å få frem betydningen av informantens erfaringer og opplevelse av verden (s. 20). Dette er begrunnelsen min for hvorfor jeg har valgt å bruke det kvalitative forskningsintervjuet som metode, nettopp fordi jeg prøver å oppnå en forståelse av sosiale fenomener og beskrivelser som informantene har, for så å fortolke disse svarene ut fra min bakgrunn og teoretiske forståelse. Jeg vil se på informantene sine handlinger i hverdagen som omhandler den sosiale og kulturelle dimensjonen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67-68).

3.2 Intervjupersonene

Å få tak på intervjupersoner som ville stille til intervju var en utfordring. Jeg sendte ut epost til både barnehagelærere direkte, og til styrere som kunne videresende eposten til aktuelle barnehagelærere eller førskolelærere. Jeg fikk svar fra to som ønsket å stille til intervju, hvorpå begge er pedagogiske ledere for sin gruppe. Intervjupersonene er fra to forskjellige

barnehager. De er begge to kvinner med ulik arbeidserfaring, hvor en har jobbet en del lengre som barnehagelærer og pedagogisk leder. Begge intervjupersonene jobber på småbarnsavdeling, som betyr at svarene jeg fikk kan vise preg av dette.

Da jeg skulle velge ut hvem jeg ville kontakte, valgte jeg å bare kontakte barnehagepersonale med en barnehagelærerutdanning eller førskolelærerutdanning. Grunnen til at jeg holdt meg innenfor denne gruppen er at jeg hadde en liten formening om at tema jeg har valgt er lite utbredt, og noe ikke alle nødvendigvis har noe kunnskap om. Ved å velge noen med en utdanning innenfor barnehagefeltet var det en større mulighet for at intervjupersonen kunne svare med faglig begrunnelse, selv om det fortsatt var en risiko for at barnehagelærerne ikke hadde kunnskap innenfor dette temaet.

Grunnet COVID-19 ble intervjuprosessen litt annerledes enn hva jeg hadde sett for meg. Den første intervjupersonen fikk jeg møtt, og vi hadde et intervju ansikt til ansikt, men på grunn av COVID-19 måtte det andre intervjuet gjennomføres over telefonen. Dette skapte en ekstra utfordring, men begge informantene hadde god kunnskap om hva de gjør i barnehagen og selv om de ikke nødvendigvis hadde særlig bevissthet om den sosiale og kulturelle dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling, belyste de sine synspunkt på en god måte.

3.3 Bearbeiding av datamaterialet

Intervjuene ble transkribert av meg i etterkant, jeg trakk fram og kategoriserte datamaterialet som var mest relevant for oppgaven. Jeg sorterte og tematiserte svarene ut fra hvilke spørsmål jeg hadde i intervjuguiden (Vedlegg 1), for å sikre god struktur og sammenheng mellom svarene og oppgaven. Dette skapte en oversikt som hjalp til når jeg skulle vurdere svarene og ble et videre utgangspunkt for analysen og drøftingen. Dette bidro til at jeg lettere kunne svare på problemstillingen på en oversiktlig måte.

3.4 Etske betraktninger

Siden det kvalitative forskningsintervjuet handler om kunnskap om mennesker, deres livssituasjon og måten de forholder seg til samfunnet på, er jeg avhengig av intervjupersonene. Det er de som kan gi meg denne kunnskapen. I disse situasjonene er det derfor viktig at det skapes en tillit mellom meg som forsker og dem som intervjuperson. Denne tilliten oppnås ved at menneskene det gjelder opplever at de blir ivaretatt, og at det er

en bevissthet om etiske hensyn og personvern (Dalland, 2012, s. 95). Jeg valgte derfor å informere intervjupersonene om å ikke dele personopplysninger eller sensitiv informasjon, om seg selv, barn eller andre voksne i barnehagen, både i intervjuguiden (vedlegg 1) og muntlig før hvert intervju. Jeg informerte også om deres rettigheter som intervjuperson når det gjelder personvern og om at alt ville bli anonymisert. Dette ble det informert om både skriftlig gjennom informasjonsskrivet (vedlegg 2) og igjen muntlig før intervjuet, samt at de skrev under på samtykke erklæringen som er lagt ved informasjonsskrivet (vedlegg 2).

3.5 Metodekritikk

Gjennom prosessen med å samle inn og behandle data har jeg prøvd å være kritisk og reflektert over metoden jeg har brukt, og hvordan jeg har brukt den. Ingen metode er feilfri, men ved å være kritisk til hvordan man arbeider vil man kunne fatte gode beslutninger (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). I dette prosjektet, med bruk av det kvalitative intervjuet som metode, blir begrep som validitet og reliabilitet sentrale. Validitet handler om hvor godt dataene representerer fenomenet som skal undersøkes. Det handler altså om relevans og i hvilken grad resultatene er gyldige for utvalget og det fenomenet som er undersøkt. Reliabilitet kan knyttes til spørsmål om troverdighet, om forskningen er utført på en tillitsvekkende måte. Samt hvor pålitelig datamaterialet er, altså hvordan det samles inn, hvordan det bearbeides, analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80).

Ved å bruke kvalitativt forskningsintervju finnes det svakheter. Denne oppgaven kan kritiseres med utgangspunkt i hvor relevant innsamlet data er for problemstillingen. Det kan oppstå flere feilkilder som kan vise svakheter i innsamlingen av data, altså reliabiliteten. Det kan oppstå misforståelser under selve intervjuet, der kommunikasjon kan feiltolkes mellom meg og intervjupersonen. Eller deler av meningen og innholdet i intervjuet kan analyseres og mistolkes av meg i etterarbeidet. Dette kan føre til at påliteligheten blir redusert. Jeg vil likevel si at i begge intervjuene følte jeg at vi hadde en god kommunikasjon, og hvis det oppsto misforståelser eller miskommunikasjon pratet vi oss gjennom dette, slik at vi så på ting fra samme ståsted.

Antall intervjupersoner er også noe en må stille seg kritisk til, her vil validiteten i undersøkelsen kunne svekkes. Ved å ha få intervjupersoner vil undersøkelsen være for liten til å kunne gjenspeile hvordan resten av barnehagefeltet jobber med den sosiale og kulturelle dimensjonen i barnehagen. Det er intervjupersonene sine egne erfaringer i barnehagen som

legger grunnlaget, derfor er det vanskelig å si noe om helheten når det bare er to personer sine erfaringer som ligger til grunn. Likevel kan undersøkelsen ha noe å si for hvordan barnehagene jeg var i vil arbeide med den sosiale og kulturelle dimensjonen videre. Intervjuet vil også kunne styrke både min egen og intervjupersonenes erfaring gjennom litteratur og forskning som er blitt gjort på dette området.

4.0 Presentasjon av empiri og drøfting

I denne delen av oppgaven kommer jeg til å presentere noen av de empiriske funnene jeg har gjort og drøfte de. Disse funnene vil jeg drøfte opp mot teorien som er blitt presentert og annen teori om hvordan barnehager jobber med den sosiale og kulturelle dimensjonen i det daglige arbeidet. Informantene kommer fra to forskjellige barnehager, og er begge pedagogiske ledere. Jeg kommer til å kalle barnehagene for BA og BB, og informantene for IA og IB. Jeg fikk frem mye fra intervjuene, men jeg vil vektlegge og fremheve de svarene som fremhever problemstillingen best. Jeg kommer til å dele dette kapitlet inn i ulike tema, ut fra intervjuguiden (vedlegg 1), slik at presentasjonen av funnene blir mer strukturert. Det betyr at jeg vil presentere et og et tema, hva informantene har sagt innenfor dette og drøfte svarene jeg fikk ut fra aktuell teori.

4.1 Intervjupersonenes tanker om den sosiale og kulturelle dimensjonen

Det første jeg ville vite i intervjuene var om intervjupersonene hadde noen formening om hva den sosiale og kulturelle dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling handler om. Dette gjorde jeg for å høre litt om deres teoretiske og praktiske grunnlag til bærekraftig utvikling. De var begge kjent med bærekraftig utvikling som en helhet og begge barnehagene jobbet med det, men når det kom til å dele det opp i de ulike dimensjonene hadde de ikke like mye kunnskap. I kjernedokumenter og læreplaner i det norske barnehagesystemet er spørsmål knyttet til bærekraft ofte plassert i en naturkategori, mens den sosiale og kulturelle dimensjonen blir sett bort fra. Udir har uttalt at kunnskap om bærekraftig utvikling bør ligge til grunn for alle nivåer i utdanningssystemet. Utdanningspraksis viser at dette ikke nødvendigvis er blitt integrert i like stor grad som man har håpet på og fravær av bærekraft spørsmål kan delvis ha sammenheng med manglende kompetanse (Eriksen, 2013, s. 107 & 109).

Jeg måtte gi en introduksjon av hva begrepet betyr, og hva det kan bety for arbeidet i barnehagen. Som IA sa «Jeg må innrømme at det at begrepet bærekraftig utvikling rommer fire dimensjoner, var noe jeg ikke har vært klar over tidligere». Dette betyr at videre i begge intervjuene, kommer diskusjonene vi hadde, og svarene som blir presentert her, til å være påvirket ut fra hva jeg presenterte om den sosiale og kulturelle dimensjonen og hvordan intervjupersonene tolker det. I introduksjonen jeg ga om sosial og kulturell bærekraft kom jeg inn på ting jeg har nevnt over, som at det handler om at det skal være et inkluderende fellesskap hvor menneskers ve og vel blir ivaretatt. For barnehagebarn handler det om at de skal få møte alle typer mennesker og kulturer, og dette kan for eksempel gjøres i arbeid med nærmiljø og samfunn hvor barna får se hva som ligger i deres nærliggende områder (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 28; Kasin, 2019, s. 71).

Boldermo og Ødegaard (2019, s. 9) har undersøkt artikler som handler om aspekter ved sosial og kulturell bærekraft med barn. I denne undersøkelsen fant de at artiklene undersøkte barns teoretisering av sosial rettferdighet, fattigdom og samfunnsansvar. Dette samsvarer med et voksende forskningsorgan som fokuserer på barn som globale borgere, problemløsere og endringsagenter for bærekraft. Dette er et optimistisk, fremtidsrettet perspektiv som viser et syn på barnet som et kompetent barn. Dette samsvarer med hva jeg fortalte til intervjupersonene om hva sosial og kulturell bærekraft kan være, hvor jeg fortalte at det kunne handle om alt fra kjønn og religion, til likestilling og deltakelse i samfunnet. Jeg viste til disse begrepene for at intervjupersonene skulle forstå at i denne dimensjonen er det utrolig mye man kan gjøre med barna. Etter at jeg hadde introdusert, kom intervjupersonene med sin tolkning av hva jeg hadde sagt.

IA forsto den sosiale og kulturelle dimensjonen som at «det handler om inkludering for like muligheter til et godt liv». IB kom inn på blant annet kjønn og her nevnte hun ting som at «oppe hos oss har vi kanskje «gutteprega» leker» og at «biler er det gjerne gutter som trekkes mot, uansett hvor mye vi prøver å legge til rette for at vi skal ha kjønnsnøytrale leker». Hun snakket om at de var opptatt av legge til rette for leker til barna, men det var viktig at dette ikke var på bakgrunn av kjønn. Dette viser at intervjupersonene kan ha tolket det jeg sa forskjellig, og at det fokuset de har i barnehagen kan være med på å forme deres tolkning av sosial og kulturell bærekraft.

Dette har sammenheng med det Boldermo og Ødegaard (2019) skriver om. De sier at forståelsen av bærekraft og utdanning for bærekraftig utvikling tradisjonelt forstås ut fra de tre dimensjonene, økologiske, økonomiske og sosiale aspekter, og at disse er vevd sammen. Men

ettersom at hver av dimensjonene har utviklet seg uavhengig av hverandre, er den gjensidige avhengigheten og forholdet mellom dimensjonene ikke blitt formulert tilfredsstillende i litteraturen. De påpeker at spesielt den sosiale og kulturelle dimensjonen ser ut til å mangle en klar og sammenhengende definisjon (s. 3). Dette argumentet som blir gitt kan vise til hvorfor intervjupersonene ikke hadde noe formening om hva den sosiale og kulturelle dimensjonen omhandler og hvorfor de primært jobber med den økologiske dimensjonen.

4.2 Hvordan jobber de med dimensjonen? Og hvorfor har dere valgt å jobbe på denne måten?

I BA har de et stort fokus på å opptre inkluderende og prater om forskjeller med barna. IA sier at hun «er av den oppfatning av at det vi setter ord på blir naturlig for oss alle, både ansatte og barn». I barnehagen jobber de mye med leken for å inkludere alle, og at det er viktig at de voksne skal være til stede for å få med seg hva som skjer i leken. Videre har BA forskjellige tradisjoner i barnehagen. De markerer FN-dagen og har sommerfest som to eksempler på dette. Her får foreldrene ta med mat, og dette er en god mulighet til å se mangfoldet i hva foreldrene kan lage. Det IA sier om disse tradisjonene er at «jeg ser på dette som en måte å trekke frem mangfold som ressurs gjennom mat, vi synger også sanger på flere språk som er en annen måte å trekke frem mangfoldet på». På slutten sa hun at det å synge sanger er det de gjør mest med de yngste barna, og hun vet at med de eldre barna drar de på turer rundt om i Bergen.

I BB jobbet de med temaet samer når vi hadde intervjuet. Derfor gikk mye av samtalen til dette. De jobbet med samene som en måte for å vise frem det kulturelle mangfoldet vi har i Norge. IB sier at «ungene skal få se at det finnes ulike kulturelle levesett». Hun snakket også om det markeres ulike høytider fra ulike religioner. Her la hun fokus på barn eller ansatte fra ulike land, at de prøver å følge med i kalenderen for å se om det er noen dager de kan markere i barnehagen også. Som IB sa, kan «barna og de ansatte få vist fram sin etnisitet og ta med noe fra hjemlandet. Dette er en måte å få synliggjort ulike kulturer og religioner, og vi får hjelp fra foreldrene til barna». De markerer også FN-dagen, hvor foreldrene tar med seg matretter fra sitt hjemland, slik at barna kan se det kulturelle mangfoldet gjennom mat. Utenom disse planlagte aktivitetene bruker BB nærmiljøet til å gå på tur, de drar på kulturhuset som ligger i nærmiljøet, og de drar inn til byen og er med på aktiviteter som er

tilrettelagt for barna. I likhet med BA er det de store barna som gjør dette mest, men de prøver å gjøre det med de minste barna og.

Videre i dette spørsmålet om hvorfor de har valgt å jobbe på denne måten drar både IA og IB frem rammeplanen for barnehagen. De sier begge at den er styrende og legger føringer og ligger til grunn for hvorfor de jobber slik som de gjør. Eriksen (2013) trekker fram at UNESCO har uttalt at utdanning for bærekraftig utvikling bør være av en kvalitet som gir verdiene, kunnskapen, ferdighetene og kompetansen for bærekraftig levesett og deltakelse i samfunnet. Disse verdiene finner vi igjen i kjernemålene i det norske pensumdokumentet for barnehager, som sier at den helhetlige prosessen med utvikling og læring som dannelse kommer fremfor ren kunnskapsinnhenting (s. 109).

Videre trekker IA også frem FNs barnekonvensjon og menneskerettighetene. For som hun sier «vårt valg av arbeidsmåte handler om grunnleggende verdier vi skal jobbe ut fra». Videre sier IA at de jobber ut fra Bergen kommune sin plan for inkluderende barnehage- og skolemiljø, her har de en egen fokusgruppe i barnehagen som har dette som tema. Og her sier hun at «innenfor dette jobber vi med inkludering, og har blant annet en egen handlingsplan for mobbing». Utdanning for bærekraftig utvikling, innenfor tidlig barndom, fokuserer for tiden på å utvide kunnskapsbasen, utdype hva bærekraft betyr i utdanning og hvordan dette kan se ut i praksis. Denne forskningen dekker mange sider ved bærekraft. Boldermo og Ødegaard (2019, s. 3) påpeker at den sosiale og kulturelle dimensjonen ofte blir utelatt, og at spørsmål angående sosial rettferdighet og menneskerettigheter blir mindre undersøkt, sammenlignet med den økologiske dimensjonen.

IB la mer fokus på voksengruppen i barnehagen og på avdelingen. Hun sier at «vi jobber etter hva de voksne vil, deres motivasjon og hva som driver dem til å for eksempel ta med barna ulike plasser hvis vi tenker på nærmiljø». Hun opplevde det som veldig positivt når hun selv kommer med forslag, eller en av de andre kommer med forslag til hvor de kan dra eller hva de kan gjøre. Samtidig trekker hun frem foreldrene, og at deres innspill er viktige. Her sa hun blant annet «vi har ikke mange foreldre som har mange synspunkter her og nå, men vi synes selvfølgelig det er viktig hva foreldrene synes er viktig at barna skal lære». Familie medlemmer er barnas første og viktigste rollemodeller, og samtidig er det familien som har mest kunnskap om barnet og er deres nærmeste støttespiller. Barnets velvære og helse er, som nevnt, viktig når vi snakker om sosial og kulturell bærekraft, og dette kan sikres ved at barnehagen og hjemmet jobber sammen. Voksne har en viktig rolle i barnas utdanning for bærekraftig utvikling, og i denne sammenheng må hjemmet og barnehagen jobbe sammen for

å skape et miljø som kan, i denne sammenheng, sikre kunnskap og ferdigheter om sosial og kulturell bærekraft (Cooke, 2015, s. 169).

4.3 Har dere tatt bevisste valg av aktiviteter i hverdagen, ut fra et bærekraftig ståsted?

Her ville jeg vite om valgene av aktiviteter i hverdagen er tatt ut fra et bevisst valg på den sosiale og kulturelle dimensjonens innhold. Ingen av intervjupersonene hadde mye å si på dette spørsmålet, men det jeg fikk frem syns jeg var veldig interessant. Noe spennende IA sa var at «jeg vil si vi jobber bevisst, men uten å sette ord på eller være klar over at vi også kan begrunne våre valg med denne dimensjonen og dermed bærekraftig utvikling». Det hun la i dette var at ja de er bevisste valgene de tar, men begrunner dem innenfor andre deler av rammeplanen. Rammeplanen for barnehagen (2017) har i verdigrunnlaget sitt overskrifter som demokrati, mangfold og gjensidig respekt og likestilling og likeverd. Hvis man leser på innholdet under disse overskriftene og leser på hva den sosiale og kulturelle dimensjonen innebærer, ser man at det er mange likhetstrekk. Samtidig kan alle fagområdene trekkes inn i arbeidet med denne dimensjonen.

IB kom også med lignende tanker. Hun sa blant annet at «man kan si det er tradisjon, det er kalenderen som styrer, og rammeplanen som legger føringer for at vi skal markere». Noe av det siste IB svarte her, som jeg mener er veldig viktig å trekke frem, er «det er noe vi burde snakke mer om. Hvorfor vi gjør det vi gjør. Vi jobber ubevisst, det bare skjer liksom». Dette er mye av grunnen til at jeg har valgt å skrive om dette temaet. Barnehager gjør mye bra som kan trekkes frem som den sosiale og kulturelle dimensjonen, men de vet ikke at de jobber med det. Dimensjonen handler om at man skal få kjennskap til kulturer, trosretninger og tradisjoner, man skal også oppleve at det praktiseres likeverd mellom alle mennesker uansett, kjønn, etnisk gruppe eller trosretning. Menneskers livsverdier og selvrespekt skal ivaretas og alle skal få mulighet til å delta i utviklingen av samfunnet og sikres mulighet for ytringsfrihet (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 28; Kasin, 2019, s. 71).

Dette gjelder også for barn. Som mennesker som jobber med barn har barnehagepersonalet en unik mulighet til å introdusere barna for dette, og gi barna mulighet til å få gode holdninger og verdier med tanke på likeverd og jobbe med å utjevne sosial ulikhet. Barna kan bli mennesker med selvrespekt, med viljen til å delta i utviklingen av samfunnet, samt at de blir individer med rett til medvirkning. Det kan også argumenteres for at det å leve bærekraftig er ikke bare bra for planeten, det er også bra for barnas, nærmiljøets og samfunnets helse og

velvære. Både naturmiljøet og det sosiale miljøet barna vokser opp i og erfarer, påvirker og former deres helse og utvikling (Cooke, 2015, s. 163). God helse og utvikling tidlig i barndommen kan ha livslange, positive effekter. Vi påvirkes av det vi ser, hører og føler gjennom interaksjoner. Her trekker Cooke (2015) inn Bronfenbrenners økologiske system teori for barns utvikling. Denne teorien ser barnet som et levende system, innebygd i og påvirket av et større system, som i denne sammenheng er samfunnet. Denne modellen klargjør viktigheten av omsorg og utdanningsmiljø i barnas utvikling og liv. Sunn utvikling avhenger av å kunne ta sjanser, møte utfordringer og overvinne motgang. Problemløsninger knyttet til lek og interaksjon mellom barn og voksne er ideelt for å utvikle sunne og kompetente barn, som lever gode liv (Cooke, 2015, s. 167-168).

Alt det som er nevnt over er arbeid man burde begynne med allerede i barnehagen, og det er mange barnehager som jobber med dette. Men som det kom frem av intervjupersonene er det et arbeid som er bevisst med tanke på argumentasjonen, men det er ubevisst med tanke på at dette er arbeid som jobber mot at samfunnet kan bli bærekraftig. Vi kan også se på FNs bærekraftsmål at valgene de tar er innenfor arbeid mot et bærekraftig samfunn. Her har de satt opp mål som; mål 3 om god helse, mål 5 om likestilling mellom kjønnene, eller mål 10 om mindre ulikhet (FN, 2020). Dette er ting som helt klart går under den sosiale og kulturelle dimensjonen, og ting som veldig mange barnehager jobber med på forskjellige måter, men det kommer ikke frem at det handler om bærekraftig utvikling.

4.4 Har bevisstheten til intervjupersonene rundt den sosiale og kulturelle dimensjonen endret seg?

Dette var et oppsummeringsspørsmål for å høre hva intervjupersonene tenkte om det vi hadde snakket om rundt den sosiale og kulturelle dimensjonen, og om de har andre tanker nå enn før intervjuet. Her svarte IA «slik jeg opplever det jobber vi med innholdet i dimensjonen, men det er med andre begrunnelser enn at vi jobber med denne dimensjonen». IB svarte «ja, ut ifra det som er blitt tatt opp så tenker jeg vi gjør mye bra, men vi kan bli enda mer bevisst og vi kan ta det opp enda mer på møter i plenum». Som jeg nevnte under første spørsmål måtte jeg forklare til begge intervjupersonene hva denne dimensjonen faktisk innebærer, noe som fikk dem til å skjønne at de faktisk jobber med det i det daglige arbeidet uten å være bevisst på det. Gjennom intervjuet viste begge intervjupersonene til mye av det arbeidet de gjør som kan

trekkes frem som arbeid innenfor sosial og kulturell bærekraft, men alt dette arbeidet ble begrunnet på andre måter.

Heggen (2016) gjennomførte en undersøkelse med bakgrunn å finne ut av om barnehager i Norge jobber med utdanning for bærekraftig utvikling. Denne undersøkelsen tar for seg fem barnehager og hvordan de jobber med den økologiske, økonomiske og sosiale og kulturelle dimensjonen i bærekraft, og grunnlaget for den kommer fra en skala OMEP har laget. I denne teksten påpeker Heggen at utdanning for bærekraftig utvikling ligger til grunn for mange andre områder i rammeplanen, utenom verdigrunnlaget og fagområdet natur miljø og teknologi, selv der det ikke er nevnt. Spesielt viktig er det innenfor fagområdet nærmiljø og samfunn, der viktigheten av barnas deltakelse understrekes (Heggen, 2016, s. 94). Funnene Heggen gjorde innenfor sosial og kulturell bærekraft var at et sosialt og kulturelt fokus er viktig i rammeplanen, og veldedighet og solidaritet er understreket som fundament i vår kultur. Det hun fant var at barnehagene scoret bra på sosial og kulturell bærekraft, men at det fortsatt er mangler. Samtidig forstår jeg det hun har skrevet som at barnehagepersonalet har vanskeligheter med å oppdage hva de gjør for å fremme sosial og kulturell bærekraft, og derfor blir det heller ikke prat om det (Heggen, 2016, s. 98).

Det er et økende fokus og bevissthet rundt bærekraftig utvikling, og forståelsen av det må forstås ut fra samfunnet vi lever i. Og det er ikke bare miljøfokus mennesker har satt mer fokus rundt, også sosiale dimensjoner begynner å komme mer i fokus. Men slik jeg har forstått det fra intervjupersonene er ikke dette nødvendigvis noe de har fokus på fra et bærekraftig ståsted i barnehagen. Som Sageidet (2015) skriver, burde bærekraftig utvikling fra et barnehageperspektiv ses på som et overordnet fokus som kan integreres i alle fag og kunnskapsområder (s. 118). Men de barnehagelærerne jeg intervjuet begrunner sine valg i fagområdene, uten å se på det fra et bærekraftig perspektiv. Dette viser at bevisstheten rundt hva bærekraftig utvikling betyr for barnehagen burde økes. For at dette skal kunne skje må mer forskning på feltet gjennomføres for at vi skal få en større forståelse for hvor barnehagefeltet står, og hva som må gjøres for at det skal skapes endringer.

5.0 Konklusjon

I denne konklusjonen skal jeg presentere hvordan problemstillingen er blitt belyst gjennom teorien og drøftingen som er blitt gjort. Boldermo og Ødegaard (2019) viste i sin tekst til at det blitt gjort lite forskning på feltet som omhandler små barn og sosial og kulturell bærekraft.

Rammeplanens mål for bærekraftig utvikling er at barnehagen skal fremme verdier, holdninger og en praksis for et mer bærekraftig samfunn, og dette skal blant annet gjøres gjennom at barna får erfaringer med å gi omsorg og ta vare på naturen og omgivelsene (Udir, 2017). Det drøftingen jeg har gjort derimot viser til er at barnehagelærerne jeg har intervjuet har for lite kunnskap om hva bærekraftig utvikling som helhet faktisk innebærer. De sier at de jobber med bærekraftig utvikling, og trekker fram eksempler som at de jobber med avfall eller utforsker naturen som er i nærmiljøet, men når de blir presentert med andre elementer av bærekraftig utvikling har de ikke kunnskaper eller ferdigheter om dette.

Bærekraftig utvikling er et tverrfaglig arbeidsområde hvor store deler av rammeplanens fagområder og verdigrunnlag kan trekkes inn. Det er viktig at barnehagene ikke jobber med bærekraftig utvikling separat fra resten av fagområdene, men heller trekkes inn og blir en del av arbeidet. Det er ikke bare innenfor fagområdene nærmiljø og samfunn og natur, miljø og teknologi barna kan bli introdusert for bærekraftig utvikling. Innenfor fagområdet kommunikasjon, språk og tekst sier rammeplanen at barnehagen skal introdusere barna for et mangfold av eventyr og fortellinger og de skal få oppleve glede og spenning ved sang og fortelling (Udir, 2017). Dette gir en unik mulighet til å introdusere barna til estetiske uttrykk fra andre kulturer og religioner. Eller i fagområdet kropp, bevegelse, mat og helse hvor barna skal bli trygge på egen kropp, få en positiv oppfatning av seg selv og bli kjent med egne følelser, samt sette grenser for egen kropp og respektere andres grenser (Udir, 2017). Dette gir barnehagen en god mulighet til å jobbe med barnas helse og velvære som er en viktig del av den sosiale og kulturelle dimensjonen. Ved å jobbe tverrfaglig og se mulighetene barna, barnehagen og omgivelsene gir har man mulighet til å ikke bare jobbe tverrfaglig med fagområdene. Dette gir en mulighet til å kunne jobbe aktivt med alle dimensjonene innenfor bærekraftig utvikling og se at det ikke bare er viktig å ta vare på naturen, vi må også ta vare på oss selv og hverandre.

Det er bra at barnehagene i dag jobber med bærekraftig utvikling, men fordi store deler av dette arbeidet foregår innenfor den økologiske dimensjonen utelater det mye av hva bærekraftig utvikling er og hvorfor det er viktig å lære om og jobbe med det i barnehagen. Jeg er helt enig i det for eksempel Sageidet (2015) eller Davis (2015) sier når de hevder at det er blitt tatt skritt, men fortsatt er for lite forskning viktigheten av å jobbe for utdanning for bærekraftig utvikling allerede i barnehagen. Samtidig er det som jeg nevnte innledningsvis i teoridelen et større fokus på bærekraftig utvikling som en helhet, eller den økologiske dimensjonen. For at barnehagene skal få en større forståelse av bærekraftig utvikling, og

viktigheten av å jobbe med alle dimensjonene må det komme mer forskning på feltet. Utdanningen av barnehagelærere må ha et større fokus på bærekraftig utvikling og introdusere mer av hva det kan bety for barnehagen enn bare å vise til viktigheten av at barna skal være ute og bli glad i naturen. Samtidig må temahefter, forskrifter, samt rammeplanen være tydeligere på hva bærekraftig utvikling er, slik at personalet i barnehagen kan skaffe seg den kunnskapen og de ferdighetene de trenger.

Barnehagelærerne jeg intervjuet viste til flere aktiviteter og prosjekter de gjorde i barnehagene som er arbeid innenfor den sosiale og kulturelle dimensjonen. Det som derimot viste seg, var at dette ikke var bevisst valg med tanke på bærekraftig utvikling. Dette viser viktigheten av å øke forståelsen og kunnskapen til personalet i barnehagen. Skal barna bli verdensborgere med gode verdier og holdninger som kan være med på å ta gode valg som kommer samfunnet til gode, må barnehagepersonalet kompetansen til å lære dette bort. De må sitte inne med kunnskaper og ferdigheter som bidrar til barnas utvikling og forståelse av hele feltet til bærekraftig utvikling.

6.0 Avslutning

Så på hvilken måte jobber barnehagene med den sosiale og kulturelle dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling.

Som det kommer fram av intervjupersonene jobber begge barnehagene med denne dimensjonen i sitt daglige arbeid. De har mange forskjellige aktiviteter de gjennomfører enten i det daglige, eller som en del av ulike tradisjoner barnehagene har fått gjennom årene. Dette er aktiviteter som å utforske nærmiljøet, å jobbe med kunnskap om samene, markere FN-dagen eller ulike høytider eller når de jobber med mangfold og inkludering. Alle disse aktivitetene er gode muligheter til å introdusere barna for hvordan man kan leve som et sosiale og kulturelt bærekraftig samfunn. Dette er alle aktiviteter som kan argumenteres for gjennom hva rammeplanen for barnehagen sier at man skal gjøre, men ingen av intervjupersonene vet at dette også kan argumenteres for innen verdigrunnlaget som sier noe om bærekraftig utvikling.

Ut fra hvordan intervjupersonene snakker, drar jeg også den konklusjon at resten av barnehagepersonalet i barnehagene har like lite kunnskaper og ferdigheter som de har. Disse barnehagene er selvfølgelig ikke normen for hele Norge, men mitt inntrykk er nettopp det at

veldig mange har lite kunnskap om hvor mye bærekraftig utvikling rommer og at det er mye mer enn å jobbe med naturen og miljøet på forskjellige måter. Intervjupersonene viste forståelse for hva sosial og kulturell bærekraft kan være og skjønte selv, etter en introduksjon av feltet, hvor mye av arbeidet de gjør i barnehagen som faktisk er bærekraftig utvikling fra et sosiale og kulturelt ståsted. Problemet er at dette var valg som er tatt på bakgrunn av andre argumenter, og med et ubevisst syn på sosial og kulturell bærekraft.

Barnehagelærerne jeg intervjuet viste vilje til å bli mer bevisste om hva bærekraftig utvikling er, og dette var noe de hadde lyst til å introdusere til resten av barnehagepersonalet i sine respektive barnehagen. Dette viser meg at de har en motivasjon og vilje til å ikke bare lære barna hva bærekraftig utvikling er, men også viljen til å øke sin egen kunnskap og ferdigheter som vil bidra til at vi blir et mer bærekraftig samfunn. Ønsket mitt er at ikke bare disse to barnehagene, men barnehagene i resten av landet også øker personalet sin kunnskap og bevissthet om bærekraftig utvikling. Ved å øke kunnskapen og kompetansen til menneskene i barnehagene kan vi bidra til å øke kunnskapen til resten av samfunnet, og jobbe sammen for å bli et bærekraftig samfunn som kan hjelpe resten av verden.

7.0 Litteraturliste

- Boldermo, S. & Ødegaard, E. E. (2019). What about the migrant children? The state-of-the-art in research claiming social sustainability. *Sustainability*, *11*, 1-13.
<https://doi.org/10.3390/su11020459>
- Bergan, V., & Bjørndal, K. E. (2019). Barnehagen - første steg mot en bærekraftig utvikling. I V. Bergan, & K. E. Bjørndal (Red.), *Bærekraft i praksis i barnehagen* (s. 21-35). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland, & J. Henriette (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-87). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Cooke, S. (2015). Healthy and sustainable environments for children and communities. I J. M. Davis (Red.), *Young children and the environment. Early education for sustainability* (2. utg.), (s. 162-186). Port Melbourne: Cambridge University Press.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Davis, J. M. (2015). What is early childhood education for sustainability and why does it matter? I J. M. Davis (Red.), *Young children and the environment. Early education for sustainability* (2. utg.), (s. 7-31). Port Melbourne: Cambridge University Press.
- Eriksen, K. G. (2013). Why education for sustainable development needs early childhood education: The case of Norway. *Journal of teacher education for sustainability*, *15*, 107-120. <https://doi.org/10.2478/jtes-2013-0007>
- FN. (2020, 28. januar). FNs bærekraftsmål. Hentet 23. mai 2020 fra <https://www.fn.no/om-fn/FNs-baerekraftsmaal>
- Haugen, A. S. (2019). Økologisk bærekraftig utvikling. I O. Kasin (Red.), *Bærekraftig utvikling: Pedagogiske tilnæringer i barnehagen* (s. 43-70). Bergen: Fagbokforlaget.
- Heggen, M.P. (2016). Education for sustainable development in Norway. I J. Siraj-Blatchford, C. Mogharreban & E. Park (Red.), *International research on education for sustainable development in early childhood* (s. 91-102). Cham: Springer international publishing.

- Horrigmo, K. J. (2014). *Barnehagebarn i nærmiljø og lokalsamfunn: Fagdidaktikk – aktiviteter og opplevelser*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hvinden, B. & Forskningsrådet (2005). *Sosial kapital: klargjøring av ulike perspektiver på sosial kapital, kunnskapsstatus, funn og forskningsbehov, forslag til en videre satsing på forskning om sosial kapital i Norge*. Hentet fra <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/1114506747421.pdf>
- Kasin, O. (2019). Sosialt bærekraftig utvikling. I O. Kasin (Red.), *Bærekraftig utvikling: Pedagogiske tilnærminger i barnehagen* (s. 71-85). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kasin, O. (2019). Økonomisk bærekraftig utvikling - soildaritet og rettferdig fordeling. I O. Kasin (Red.), *Bærekraftig utvikling: Pedagogisk tilnærminger i barnehagen* (s. 87-109). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kasin, O., & Haugen, A. S. (2019). Bærekraftig utvikling - historisk tilbakeblikk. I O. Kasin (Red.), *Bærekraftig utvikling: Pedagogiske tilnærminger i barnehagen* (s. 23-41). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Sageidet, B. M. (2015). Bærekraftig utvikling i barnehagen – bakgrunn og perspektiver. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99, 110-123. Hentet fra https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/file/pdf/66781851/npt_2015_02_pdf.pdf
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplanen for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>
- World Commision on Environment and Development. (1987). *Vår felles framtid*. Oslo: Tiden norsk forlag.

8.0 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Det har blitt vanlig å si at begrepet bærekraftig utvikling rommer fire dimensjoner – politikk, økonomi, økologi og sosial/kulturell - hvor den sosiale og kulturelle dimensjonen eller pilaren handler om å ivareta menneskers ve og vel i et inkluderende fellesskap.

Dette er et utgangspunkt for hva jeg lurer på, og hva vi kan snakke om under intervjuet. Når det er sagt, så vil jeg si at det er samtalen vi kommer inn på, og dine refleksjoner og tanker innenfor feltet.

1. Kan du si noe om hva du legger i den sosiale og kulturelle pilaren/dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling?
2. Hvordan vil du si at dere (personalet) jobber med denne pilaren/dimensjonen med barna? Hva gjør dere?
3. Hvorfor har dere valgt å jobbe på denne måten?
4. Har dere vært bevisste på valgene dere har tatt når dere har planlagt hvordan dere skal jobbe med denne pilaren/dimensjonen?
5. Ut fra det vi har snakket om nå vil du si at dere er klar over hva den sosiale og kulturelle pilaren/dimensjonen innebærer og den jobben man kan gjøre for å fremheve den?

Jeg vil også minne deg på at du har taushetsplikt når det gjelder enkeltbarn i barnehagen. Spørsmål jeg stiller og svar du gir skal være på et generelt grunnlag og ikke inneholde opplysninger som kan identifisere enkeltbarn.

8.2 Vedlegg 2: Informasjonsskriv med samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

Den sosiale og kulturelle pilarens plass i praksis i barnehagen?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *se på den sosiale og kulturelle pilarens plass i den norske barnehage*. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Det har blitt vanlig å si at begrepet bærekraftig utvikling rommer fire dimensjoner – politikk, økonomi, økologi og sosial/kulturell - hvor den sosiale og kulturelle dimensjonen eller pilaren handler om å ivareta menneskers ve og vel i et inkluderende fellesskap.

Formålet med prosjektet er å høre mer på hvordan barnehager jobber med den sosiale og kulturelle pilaren. Jeg vil finne ut om personalet er bevisste på den jobben de gjør med denne pilaren, eller om mye av det som blir gjort har en annen begrunnelse. Håpet er å intervju 3-5 personer slik at jeg vil kunne få en bredde i svarene og se på forskjeller og likheter i hva de forskjellige barnehagene gjør.

Dette er en bacheloroppgave som blir skrevet av meg,, hvor den foreløpige problemstillingen jeg har satt opp lyder: *Hvordan jobbes det med sosial og kulturell bærekraft i barnehagen?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høyskolen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Grunnen til at jeg spør deg om å delta i dette prosjektet er fordi du er barnehagelærer. Jeg vil prøve å få et utvalg som har ulike syn på hva denne pilaren innebærer, og kan komme med ulike innspill

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du velger å delta i et intervju. Dette intervju vil vare mellom 45 og 90 minutter. Intervjuet vil ta for seg spørsmål om den sosiale og kulturelle pilaren. Spørsmål vil bli om dere jobber med denne pilaren og på hvilken måte. Dette intervjuet vil bli registrert elektronisk gjennom lydopptak som transkriberes, og eventuelle notater som blir tatt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De som vil ha tilgang til disse opplysningene er: Meg,....., som skal skrive prosjektet og min veileder Yvonne Bakken
- Tiltak som vil bli gjort for å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene er at navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrig data. Datamaterialet vil bli lagret på et sted utilgjengelig for andre

Det er en liten mulighet for at du vil kunne bli gjenkjent i publikasjonen. Jeg kommer kanskje til å bruke opplysninger om din alder, tittel og hvor barnehagen du jobber i ligger.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes innen september 2020. Da vil alle personopplysninger og opptak fra intervju bli slettet eller makulert

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen på Vestlandet ved,, som kan kontaktes via eller tlf. eller veileder Yvonne Bakken via Yvonne.Bakken@hvl.no eller tlf. 55585955.
- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen. Hun kan kontaktes via personvernombud@hvl.no eller tlf. 55 58 76 82
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Den sosiale og kulturelles pilarens plass i den norske barnehage*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at det blir tatt lydopptak under intervjuet
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes via bakgrunnsopplysninger

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. september 2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)